Primljen 8. 2. 2008.

СТИЛИСТИЧЕСКИЙ ЭНЦИКЛОПЕДИЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ РУССКОГО ЯЗЫКА.

*Jurij Emanuel Rojs**

Под редакцией М. Н. Кожиной
Стилистический энциклопедический словарь русского языка.
Москва, Изд-во Флинта-Наука, 2006, 694 с.

Gre za drugo izdajo naslovnega slovarja, ki je popravljena in dopolnjena. Slovar je sestavljalo enaintrideset avtorjev. Za Uvod ima nekaj sentenc znanih jezikoslovcev, kot npr.: »Stilistika predstavlja svojevrsten vrhunec preučevanja jezika, teoretično podlago razvoja narodove jezikovne kulture«/ V. V. Vinogradov/. »Preučevati jezik... pomeni odpirati vrata celi vrsti znanstvenih disciplin. Dejavnost govorečega subjekta se mora preučevati z raznolikostjo znanosti« /F. de Saussure/.

V celoti obsega slovar tri skupine pojmov: 1) tiste, ki izražajo tipične lingvističnostilistične pojave in dejstva (ontologija) – stilistična jezikovna sredstva, stilno označene enote ruskega jezika na vseh ravneh; 2) sestavljene znanstvene pojme – termine stilistike (metajezik); 3) pojmovanja aktualnih problemov, dotikajočih se vprašanj stilistike (klasifikacija in notranja diferenciacija funkcionalnih stilov; usmerjenosti stilistike, ekstralingvistične stilno oblikujoče faktorje; metode lingvističnostilistične analize; vprašanja o položaju jezika umetnostne literature sredi funkcionalnih stilov itd.

V slovarju je stilistika predstavljena na različnih ravneh: stilistika jezika (stilistika virov) in stilistika govora (teksta), funkcionalna (jezik umetnosti). Slovar tudi govori o različnih smereh stilistike (sinhrone, diahrone, primerjalne, dekodiranja ipd.).

Prvo geslo slovarja se začne z besedo Abzac (Odstavek), ki ga pojasnjuje: 1) Razmak na desno v začetku prve vrstice; 2) Del teksta med dvema takima razmakoma.V drugem primeru nima posebne strukture razen sintaktične (prozna kitica, fragment). Večina jezikoslovcev pojmuje odstavek le v prvem pomenu.

* Jurij Emanuel Rojs, Maribor, Slovenija.

Nekateri avtorji uporabljajo izraz odstavek v pomenu »jezikovna enota«. K tema dvema pojasniloma odstavka navaja slovar še štiri razlage.

Drugo geslo je: Avtorski govor. To je znotraj tekstno poosebljenje avtorja, odgovornega za to, kar pripoveduje. To je pomembno tem bolj, ker v ustnem narodnem kolektivnem ustvarjanju (folklora) nimamo avtorja, ki bi imel osebno odgovornost za poetično ustvarjalnost. Namesto avtorja teksta imamo pripovednika, pevca ali pripovedovalca.

Termin *avtorski govor* se uporablja zlasti v umetnostnem besedilu, ker ravno v njem srečamo mnogo »vidikov« (B. Uspenskij), »tuj govor«, jezik oseb ali kogarkoli, ki je drugačen od avtorja teksta. V umetnostnem tekstu je lahko avtor predstavljen kot pripovednik, lirični junak z liričnim »jaz«.

Posebej obsežno je geslo Arhaizmi. To so pomeni besed, besednih zvez in drugih jezikovnih enot, ki niso več v aktivni rabi zaradi različnih vzrokov. Arhaizem je npr.: рыбарь – рыбак, адамонт – бриллиант, алмаз ipd. – termin *arhaizem* datira v leto 1751 (Словарь русского языка 18. века). Točna določitev tega termina še do sedaj ni dana.

Slovar obravnava *barbarizme, dialektizme, besede iz ljudske govorice, vulgarizme, žargonizme, časopisne besede in besedne zveze, klišeje iz časopisno-publicističnega sloga.* Te besede so v slovarjih označene s stilnoplastnimi kvalifikatorji, kot npr.: čas., publ., žurn. ipd.

Obravnavani slovar na široko pojasnjuje, kaj je *dialog, govor v dialogu, diskurs, dominanta funkcionalnega stila, literarni žaner, žanri znanstvene literature, pogovornega jezika, žanri uradno-poslovnega jezika, žanri publicističnega stila* (kronika, reportaža, intervju, članek, oris, feljton). Precej strani je posvečeno *idiostilu* (individualnemu stilu, idiolektu); informativnosti teksta; historizmom, pisarniškemu slogu; kategoriji *akcentnosti* (funkcionalni semantičnostilistični); knjižnemu in pogovornemu jeziku, *logičnosti* (kot komunikativni lastnosti govora), makrotekstu idr.

Zelo obsežno je geslo Metode lingvističnostilistične analize /str. 221-230/. Prav na koncu vseh gesel ima slovar navedeno obsežno literaturo z navedbo avtorjev, ki so o tem in onem geslu pisali. O pravkar omenjenem geslu so pisali Peškovskij A. M., Vinogradov V. V., Ščerba L. V., Šmelev D. N., Kožina M. N. idr.

Stilistični enciklopedijski slovar ruskega jezika je zelo pomembno jezikoslovno delo, ki v svojih več kot dvestotih besednih gnezdih daje izčrpna pojasnila o stilističnih sredstvih ruskega jezika. Slovar je pomemben ne le za rusista, marveč za vsakega, ki ga zanima stilistika nasploh.